

Augustinuksen kirje Volusianukselle⁵

Piispa Augustinus ylhäiselle herralle ja erinomaiselle pojalle⁶ Volusianukselle.

Huolehdiin rukouksissani varmasti yhtä ahkerasti kuin pyhä äitisi sinun hyvinvoinnistas, jota toivon sinulle niin tässä maailman ajassa kuin Kristuksessa. Niinpä vastaan ystävälliseen tervehdykseen, johon ansaitset saada vastauksen. Pyydän sinua niin hyvin kuin vain pystyn, ettet häpeä käydä käsiksi todella ja varmasti pyhiin kirjoituksiin. Sillä pyhien kirjoitusten tutkiminen on vilpittöntä ja aitoa. Se ei kiehdo sielua teeskennellyllä kaunopuheisuudella eikä humise millään kielen petoksella jotakin tyhjää ja epävarmaa.⁷ Se koskettaa syvästi sitä lukijaa, joka kaipaa, ei niinkään sanoja, vaan todellisuutta.⁸ Ensinnäkin se pelästyttää lukijansa, mutta on sitten tekevä hänet varmaksi. Kehotan sinua lukemaan erityisesti apostolien tekstejä, sillä niistä innostut tutustumaan profetioihin, joiden todistusta apostolit käyttivät.

Mutta jos sinulle lukiessasi tai mietiskellessäsi tulee vastaan jotakin ongelmallista, jonka selvittämisessä minä voisin olla sinulle avuksi, niin kirjoita minulle, jotta voisin vastata. Ehkä Herran avulla voin tällä tavalla auttaa enemmän kuin voisin auttaa läsnä olevana keskustelemalla näistä sinun kanssasi. Näin ei ole pelkästään meidän molempien erilaisten velvollisuuksien vuoksi, sillä juuri kun minulla on vapaa-aikaa, ei sinulla satu olemaan aikaa. Näin on myös sen takia, että mukaan tungettelee henkilöitä, jotka eivät yleensä sovi tällaiseen keskusteluun ja jotka nauttivat pikemminkin kilpalaulannasta kuin tiedon valosta. Sen sijaan se, mitä sinulla on kirjoitettuna tekstinä, on aina luettavissa, kunhan vain lukijalla on aikaa. Se ei ole taakkana läsnä ollessaan. Se otetaan esiin ja laitetaan sivuun, kun sinä sitä haluat.

Volusianuksen kirje Augustinukselle⁹

Volusianus piispa Augustinukselle, pyhälle herralle ja kunnioitetulle isälle.

Sinä erinomainen ja oikeamielinen mies, pyydät minua esittämään joitakin epäselviä kohtia, joihin olen lukiessani törmännyt, jotta voisin niistä oppia. Otan antamasi tehtävän suurena suosiosoituksena ja tarjoudun innolla sinun opetettavaksesi. Näin noudatan vanhaa sanontaa, jonka mukaan mikään ikäkausi ei ole oppimisessa toista parempi. Syyttä ei viisas mies asettanut viisauden opiskelulle mitään rajoja eikä päätepestettä. Hyve – syntyajoistaan etäntyneenä – ei koskaan avaudu sitä lähestyville siinä määrin, että kaikki heti paikalla avautuisi, pyhä herra ja kunnioitettu isä.

On vaivan arvoista kertoa vähän aikaa sitten käydystä keskustelusta.¹⁰ Olin mukana ystävien kokoontumisessa, jossa esitettiin monia mielipiteitä kunkin lahjakkuuden ja kiinnostuksen mukaisesti.

Keskustelu jakaantui eri osiin. Kerron tätä sinulle, asian tuntijalle, koska sinä opetit tästä jokin aika sitten. Aihe toisensa jälkeen käsiteltiin: Millainen on älykäs puheen kehittäjä? Kuinka paljon työtä on varattava puheen suunnitteluun? Mikä on kuvaannollisen sanankäytön viehätys? Mitä on kielikuvien kauneus? Ja vielä mikä sanomisen tyyli on kunkin lahjakkuuden ja aiheen luonteen mukaista? Toiset ylistivät runoutta, josta he pitivät. Sinä et jätä edes tätä kaunopuheisuuden osaa käsittelemättä tai kunnioittamatta, kuten runoilija sattuvasti on sanonut: ”Anna muratin levitä voittoa julistavien laakeriseppeleiden keskellä.”¹¹ Puhuttiin siitä, kuinka paljon tilaa olisi annettava koristellulle, mitä suloa on metaforissa ja kuinka paljon ylevyyttä on vertailussa. Keskusteltiin myös kepeistä ja hiotuista säkeistä ja taukojen hallitusta vaihtelusta.

Sitten keskustelu kääntyi sinulle tuttuun filosofiaan, jota sinulla itselläsi oli tapana vaalia Aristoteleen tapaan ikään kuin vain valituille rajoitettuna. Pohdimme sitä, mitä Lykeionin opettaja, mitä Akatemian moninainen ja pitkäaikainen toiminta, mitä pylväskäytävän väittelijä, mitä luonnonfilosofien tutkimus, mitä epikurolaisten nautinto olivat saaneet aikaan,¹² ja miksi kaikkien näiden välillä oli rajoittamaton halu väittelemiseen. Sen jälkeen kun on edel-

täkäsinkin oletettu, että on mahdollista saada jotakin tietoa, pysyy totuus vielä tavoittamattomampana.

Kun keskustelimme näistä asioista, yksi osallistujista lausui: ”Entä kuka on perehtynyt kristinuskoon? Kuka pystyy ratkaisemaan epäselvyydet, joihin olen juuttunut, ja poistamaan epäilyksiäni todellisella tai todennäköisellä uskonjärjestelmällä?” Olimme hämmästyksessä hiljaa. Sitten hän puhkesi puhumaan omin päin: ”Minä ihmettelen, saattoiko maailman herra ja ohjaaja mennä koskemattoman naisen kohtuun? Tämä äitiko ”kesti kymmenen kuukauden pitkän vaivan”¹³ ja synnytti aivan tavanomaiseen tapaan – silti neitsyenä – ja tämän jälkeen häntä silti pidetään koskemattomana neitsyenä.” Näihin hän lisäsi muita kysymyksiä: ”Hän, jonka veroisena voidaan tuskin pitää edes maailmankaikkeutta, piileskelee vikisevän vauvan mitättömässä kehossa. Hän kestää lapsuuden vuodet, kasvaa nuoreksi mieheksi ja vahvistuu aikuiseksi. Niin kauan tämä maailmankaikkeuden hallitsija on poissa valtaistuimeltaan. Koko maailman huolenpito on siirtynyt yhteen mitättömään ihmisruumiiseen. Hän raukeaa uneen, ravitsee itseään ruoalla, tuntee kaikki kuolevaisten tunteet eikä anna millään riittäväillä merkeillä ilmoitusta suuresta majesteettisuudestaan. Henkien manaaminen, sairaiden parantaminen ja kuolleista herättäminen, nämä ovat jumalalle pikkuasioita – varsinkin kun ottaa huomioon muut ihmeidentekijät.

Keskeytimme kyselijän ja lopetimme kokouksemme. Päätimme siirtää kysymykset asiaan paremmin perehtyneille, niin ettei viaton erehdys osoittautuisi rikokseksi, jos tahrattaisiin varomattomasti salaisia asioita.¹⁴ Sinä, koko maineesi veroinen mies, olet ottanut vastaan tunnustuksen tietämättömyydestä. Nyt tiedät, mitä sinun puoleltasi toivotaan. Sinun maineesi kannalta on tärkeää, että saamme vastaukset kysymyksiin. Tietämättömyyttä suvaitaan jotenkuten muissa papeissa ilman, että siitä koituu suurempaa haittaa uskonnolle. Mutta kun kääntyy piispa Augustinuksen puoleen, ei tarvitse kuin lukea, mitä tahansa ei sattumalta tiedä.

Suojelkoon korkein jumaluus¹⁵ sinun kunnia-arvoisuuttasi vahingoittumattomana, pyhä herra ja kunnioitettu isä.

Marcellinuksen kirje Augustinukselle¹⁶

Marcellinus kunnianarvoisalle ja kaikissa velvollisuuksissani ainutlaatuisen kunnioitettavalle isälle, Augustinukselle.

Ylhäinen Volusianus luki sinun autuutesi kirjeen minulle. Itse asiassa minun ehdotuksestani hän luki sen useille ihmisille. Kuuntelin sitä suuresti ihailien, vaikka onhan kaikki, mitä sinä sanot, todella ihailtavaa. Sillä sinun jumalallisen puheesi sulous kuohuu nöyrästi ja ansaitsisi helposti palkinnon, jos kyse olisi miellyttämisestä. Eniten tuotti iloa se, että kiirehdit tukemaan ja vahvistamaan ihmisen horjuvia askeleita hyvään päätökseen rohkaisemalla.

Väittelen päivittäin Volusianuksen kanssa, voimieni ja vähäisten henkisten kykyjeni mukaan. Hänen pyhän äitinsä pyynnön vuoksi minun on huolehdyttävä siitä, että käyn usein häntä tervehtimässä. Hän itse vastavuoroisesti suvaitsee käydä luonani. Tässä kaupungissa on monia, jotka suostuttelevat ja houkuttelevat häntä pois todellisesta pysyvistä uskosta. Mutta saatuaan sinun kunnia-arvoisuutesi kirjeen mies oli niin liikuttunut, että, kuten hän itse vakuutti, hän olisi kertonut sinun autuudellesi kaiken epäselvän ja mieltään painavan, ellei hän olisi varonut kirjoittavansa liian pitkää kirjettä. Kuten voit itse todeta, hän pyysi kuitenkin riittävän innokkaasti selittämään itselleen joitakin asioita oppineesti, tarkasti ja kuulakkaan loistavasti roomalaisella kaunopuheisuudella.

Volusianuksen esittämää ongelmaa on tosiaan jauhettu ja taas jauhettu. Herran lihaksi tulemisen pelastussuunnitelmaa pilkkaavien taitavuus on näissä asioissa hyvin tunnettu. Uskon, että mitä tahansa kirjoitatkin, se osoittautuu hyödyksi useimmille. Myös minä lähestyn tässä asiassa ja pyydän, että vaivautuisit vastaamaan näihin kysymyksiin erittäin tarkasti. Näissä asioissa he valehtelevat, ettei Herra tehnyt mitään sen kummempaa, mitä muutkaan ihmiset eivät olisi pystyneet tekemään. He esittävät meille Apollonioksensa¹⁷ ja Apuleiuksen¹⁸ ja muita taikuutta harjoittaneita ihmisiä, joiden ihmeitä he väittävät suuremmiksi kuin Herran.

Volusianus itse sanoi useiden ihmisten läsnäollessa, että oli monia kysymyksiä, joita suurella syyllä voisi ottaa mukaan tämän lihaksitulemisen ongelman lisäksi, ellei hänen olisi rajoitettava kirjeen pituutta, kuten aikaisemmin mainitsin. Vaikka hän ei halunnut kirjoittaa seuraavasta asiasta, hän ei siitä vaiennut. Hän sanoi, että, vaikka hänelle

tänään selitettäisiinkin Herran lihaksitulon perustelut, niin tuskin voitiin selvittää, miksi tämä jumala, jonka vakuutetaan olevan myös *Vanhan Testamentin* jumala, halveksi vanhoja uhreja ja nyt ilahtui uusista uhreista.¹⁹ Hän julisti, ettei mitään voinut oikeasta, ellei osoitettu, että se, mitä aikaisemmin oli tehty, ei ollutkaan oikein. Tai sitä, mitä kerran oli tehty oikein, ei koskaan olisi saanut muuttua. Hän sanoi, että oikein tehtyjen asioiden muuttaminen olisi väärin, varsinkin koska turhamainen ailahtelevaisuus voisi halventaa jumalan käsitetä. Lisäksi Jeesuksen opetus ja oppijärjestelmä eivät mitenkään sovi valtion tapoihin – niin kuin monet sanovat – esimerkiksi hänen käskynsä, jonka mukaan emme saa kostaa mitään pahaa pahalla. Jos joku lyö, on käännettävä toinenkin poski, ja jos joku vaatii paitaa, hänelle on annettava viittakin. Jos joku vaatii meitä mukaansa virstan matkalle, on kuljettava hänen kanssaan kaksi.²⁰ Kaikki tämä, Volusianus julistaa, on valtion tapojen vastaista. Sillä kuka voisi sietää sitä, että vihollinen anastaisi häneltä jotakin? Tai kuka ei haluaisi kostaa Rooman provinssija ryöstelevien aiheuttamaa pahaa sodan oikeudella? Ja edelleen, mitä voi sanoa kaikesta muusta, sen ymmärtää sinun kunnianarvoisuutesi. Volusianus arvelee, että kaiken tämän voi siis yhdistää pelkästään juuri yhteen kysymykseen. Sen mukaan – vaikka hän itse ei tätä sanonutkaan – oli päivänselvää, että suuret onnettomuudet koettelivat valtiota kristittyjen keisareiden takia, joista suuri osa palveli kristinuskoa.

Tämän vuoksi, kuten sinun autuutesi voi minun kanssani todeta, kaikkeen tähän täytyy esittää täydellinen ja huolellisesti valmisteltu loistokas ratkaisu. Epäilemättä sinun pyhytesi kaivattu vastaus kuuluu monien käsissä. Ratkaisu on tärkeä varsinkin sen vuoksi, että kun näistä asioista keskusteltiin, oli mukana Hippon alueen ylhäinen maanomistaja ja herra. Hän sekä ylisti sinun pyhyttäsi että ilmoitti olevansa kaikkea muuta kuin tyytyväinen, kun hän näistä asioista kyseli. Minä puolestani en unohda kaikkeen tähän liittyvää lupaustasi, vaan lupausten velkojana pyydän sinua kirjoittamaan nuo kirjat, jotka juuri näinä aikoina ovat uskomattoman suureksi hyödyksi kirkolle.

Suomentanut Maijastina Kablos

Viitteet

1. Flavius Marcellinus oli African provinssin prokonsulina v. 410. Augustinus omisti useita teoksiaan hänelle. Rufius Antonius Agrypnius Volusianus (n. 382–437) kuului vaikutusvaltaiseen senaattorisukuun, jolla oli laajoja maaomistuksia Pohjois-Afrikassa. Melania Nuorem-

- man, Volusianuksen sisarentyttären, elämäkerran mukaan Volusianus lopulta kääntyi kristinuskoon kuolinvuoteellaan (*Vita Melaniae Iunioris* 55, D. Gorce, *Sources chrétiennes* 90, Paris 1962, 236). Chastagnol, 'Le sénateur Volusien et la conversion d'une famille romaine au Bas-Empire', *Revue des Études Anciennes* 58 (1956), 251–262.
2. Aiheesta M. Kahlos, 'Väliinpuotoajien ja epäroivien historiaa – *incerti myöhäisantiikissa ja Jumalan yhteisössä*', *Teologinen Aikakauskirja* 3 (2002) ja M. Moreau, *Le dossier Marcellinus dans la correspondance de saint Augustin*, Paris 1973.
3. Monet esiinnostetut ongelmakohdat muistuttavat uusplatonilaisen filosofin Porfyrioksen kristinoppia vastaan esittämää kritiikkiä.
4. Augustinus, kirje 137 Volusianukselle, kirje 138 Marcellinukselle.
5. Augustinus, kirje 132 (*Corpus Scriptorum Ecclesiasticorum Latinorum* vol. 44, ed. A. Goldbacher, Vindobonae 1904, 79–80).
6. 'Pojalleen' henkisessä mielessä, ei ilmaisemassa sukulaisuusuhdetta.
7. Tässä Augustinus moittii kaunopuheisuutta ja samalla kaunopuheisesti mukaillee roomalaisen runoilija Persiuksen (34–62) satiirista runoa (satiiri 5.24–25).
8. Augustinus asettaa vastakkain sanat (*verba*) ja todellisuuden, asiat (*res*).
9. Volusianus, kirje 135 (*Corpus Scriptorum Ecclesiasticorum Latinorum* vol. 44, ed. A. Goldbacher, Vindobonae 1904, 89–92).
10. Jotkut tutkijat ovat pitäneet Volusianuksen mainitsemaa keskustelua fiktiivisenä (esim. G.A. Müller, *Formen und Funktionen der Vergilzitate und -anspielungen bei Augustin von Hippo. Formen und Funktionen der Zitate und Anspielungen*, Paderborn 2003, 349). Näin oli mahdollista naamioida omat kysymykset toisten esittämiksi.
11. Sitaatti Vergiliukselta (*Eclgae* 8.13). Tässä viitataan ilmeisesti Augustinuksen runouden ylistykseen teoksessa *De musica*.
12. Tässä mainitaan kreikkalaisen filosofian tärkeimmät koulukunnat jo antiikissa vakiintuneine kliseineen: Aristoteleen Lykeion, Platonin Akademia, stoalaisuus, luonnonfilosofit ja epikurolaisuus.
13. Viittaus Vergiliukseen (*Eclgae* 4.61: *matri longa decem tulerunt fastidia menses*). Volusianus todennäköisesti tunsi kristillisen tulkinnan, jonka mukaan Vergiliuksen ylistys poikalapsen syntymästä ja uudesta rahanajasta tarkoitti Kristuksen syntymää.
14. Keskustelijat ehkä pelkäsivät syyllistyvänsä kristinuskon julkiseen loukkaamiseen.
15. Tarkoituksella auki jätetty ilmaisu korkeimmasta jumaluudesta, joka voi viitata minkä tahansa uskonnon jumaluuteen.
16. Marcellinus, kirje 136 (*Corpus Scriptorum Ecclesiasticorum Latinorum* vol. 44, ed. A. Goldbacher, Vindobonae 1904, 93–96).
17. Apollonios Tyanalainen, 1. vuosisadalla elänyt uuspythagoralainen filosofi, jonka elämäkerran Filostratos kirjoitti (n. 160–249). 300-luvulla polyteistien polemiikissa kristinuskoa vastaan Apollonios nostettiin usein esiin Jeesusta etevämpänä viisaana ja ihmeidentekijänä. Esimerkiksi Eusebios Caesarealainen kirjoitti traktaatin *Hieroklesta vastaan*, jossa hän pyrki esittämään Jeesuksen Apolloniosta parempana ja jumalallisempana.
18. Lucius Apuleius (n. 125–n. 180), pohjoisafrikkalainen kirjailija, tunnetaan parhaiten romaanistaan *Metamorphoses* (ilmestynyt suomeksi nimellä *Kultainen aasi*). Apuleiusta syytettiin aikanaan noituuden harjoittamisesta. Augustinus kritisoi *Jumalan valtiossa* (8.14–22) Apuleiuksen demonioppia.
19. *Vanhan Testamentin* jumala oli vaatinut juutalaisilta eläinuhreja, kun taas *Uuden Testamentin* jumalalle ne eivät enää kelvanneet. Tämä oli kristittyjen ja polyteistien välisessä polemiikissa usein esiintyvä, mm. Porfyrioksen käyttämä argumentti. Augustinus käsittelee ongelmaa *Jumalan valtiossa* (10.17).
20. *Vrt. Matteuksen evankeliumi* 5.39–41.